

ULOGA KOMANDI I STAREŠINA U PNHBO

Protivnuklearno, protivhemijsko i protivbiološko obezbeđenje (PNHBO) je najmlađi vid borbenog obezbeđenja i njegovo rađanje i razvoj vezani su za period posle II svetskog rata. Nuklearni udari po Hirošimi i Nagasakiju na kraju prošlog rata su samo manifestacija tadašnje moći nuklearnog oružja, a ne i ratno iskustvo u organizaciji PNHBO. Otuda je ovaj vid borbenog obezbeđenja bez ratnog iskustva i zbog toga danas jedan od najneizgrađenijih i najneusavršenijih, mada veoma značajan, verovatno i presudan, za izvođenje ratnih dejstava u uslovima upotrebe nuklearnih, hemijskih i bioloških (NHB) borbenih sredstava.

Izgrađivanje i usavršavanje PNHBO danas uglavnom baziraju na teoretskom sagledavanju problema i na sposobnosti predviđanja, pri čemu se oni koji na tom poslu rade služe dobrim poznavanjem karaktera i pomenutog oružja, rezultatima poligonskih opita, kao i predstavama o karakteru budućeg rata. Ovaj momenat nedvosmisleno govori da za izgrađivanje i usavršavanje ovog vida borbenog obezbeđenja treba mnogo misaonog napora i teoretskih saznanja, uključujući i ovladavanje osnovnim znanjima iz pojedinih naučnih disciplina, kao i mnogo praktičnih vežbi i opita.

Postojeći problemi izgrađivanja i usavršavanja PNHBO ne pojavljaju se danas u ovakvom svetlu samo za nas, za našu zemlju i naše oružane snage, već i za sve ostale zemlje i njihove oružane snage, s tim što je na tom putu do sada neko postigao veće, a neko manje rezultate. Prednost u razrešavanju problema imaju svakako one zemlje koje raspolažu ovom vrstom oružja, jer preko opita brže i lakše dolaze do potrebnih elemenata za organizovanje i usavršavanje PNHBO i uopšte dočaravanje eventualnih ratnih situacija u kojima bi dejstvovalo NHB-oružje.

Ovakvo stanje u izgrađivanju PNHBO neminovno zahteva od oružanih snaga koje ne raspolažu NHB-oružjem ulaganje većih napora da bi izučavale i rešavale ovu problematiku. Pri tom treba imati u vidu da direktno uzimanje tuđih rešenja nije u potpunosti moguće, a naročito ne od onih armija koje to oružje poseduju i koje su na planu PNHBO najdalje i odmakle. Kao po pravilu, ove armije su i visoko tehnički opremljene i kroz opštu tehničku opremljenost oružanih snaga smanjuju obim i oštrinu problema PNHBO, a samim tim su i njihova rešenja često za druge teško primenljiva.

Ako bismo pošli od opšteg cilja i svrhe PNHBO, doći ćemo do zaključka da ovaj vid borbenog obezbeđenja ima zadatak da kroz organizovanje svih snaga, njihovo tehničko opremanje i stručno osposobljavanje za sprovođenje određenih mera, ove učini otpornim, žilavim i sposobnim za izvođenje borbenih dejstava u uslovima primene borbenih NHB-sredstava. A to znači i da se u tom smislu ova dejstva obezbeđe.

Po svojoj širini, sveobuhvatnosti i gotovosti PNHBO prevazilazi sve ostale mere borbenog obezbeđenja, jer počinje od bezbednosti pojedinca, pa do obezbeđenja dejstava najširih operativno-strategijskih razmera (uključujući i celinu državne teritorije); ni u jednom trenutku, u uslovima rata, mere PNHBO neće smeti biti zanemarene. Pored toga, značajno je istaći neophodnu pripremljenost i osposobljenost komandi i jedinica da u situaciji kad se primene NHB-sredstva brzo reaguju i intervenišu merama PNHBO, kao i neophodnost da tačno i precizno sprovedu određene mere obezbeđenja.

Po sadržini i cilju sve mere PNHBO svode se, u krajnjem, na mere za »preživljenje« koje mora da sprovodi svaki pojedinac i jedinica, na mere za otkrivanje i praćenje radiološke, hemijske i biološke (RHB) opasnosti i otklanjanja posledica, u čemu učestvuju i posebne stručne snage, kao i mere koje su sadržane u operativno-taktičkim postupcima jedinica i odlukama komandi — a sve ovo zajedno ima za cilj da omogućiti izvršenje borbenog zadatka u uslovima dejstva NHB-oružja.

Iz ovako uopštene i grube podele mera PNHBO po sadržini i cilju nameće se, s jedne strane, zaključak o njihovoj neposrednoj utkanosti u celokupnu organizaciju i aktivnost oružanih snaga i njihovoj neophodnoj stalnoj prisutnosti u svim stanjima i aktivnostima jedinica a, s druge strane, o nužnosti neposredne brige i odgovornosti starešina i komandi svih stepena i svih vidova, rodova i službi za gotovost i osposobljenost svojih jedinica u tom pogledu.

Mislim da je danas vrlo teško zamisliti savremenog starešinu, pa čak i borca, koji ne bi raspolagao potrebnim znanjima i bio osposobljen da sprovodi mere PNHBO. Ova znanja i praktična osposobljenost postali su neophodnost današnjeg opštevojnog obrazovanja svih pripadnika oružanih snaga svih jedinica i komandi i sastavni deo vojne misli i prakse.

Sasvim je sigurno i logično da svi ne mogu i ne moraju sve znati, ali je isto tako sigurno da je nemoguće obezbediti neki poseban organ ili posebne snage koji bi zamenili starešine, jedinice i komande u organizovanju i sprovođenju PNHBO. Međutim, javlja se kao nužnost posedovanje određenog fonda znanja zajedničkog za sve, kojim mora ovladati svaki pojedinac — a to je, uglavnom, sposobnost da se razumeju oni fenomeni koje je donelo novo oružje i pripremljenost da se sprovedu one mere koje obezbeđuju »preživljenje«, odnosno, koje neposredno omogućavaju pokret i udar snaga na osnovu već donete odluke starešine — komande o izvršenju borbenog zadatka u uslovima NHB-udara.

No, ipak bi čitav problem bio suviše uopšten i pojednostavljen ukoliko bi se zadržali samo na ovom što je rečeno, naročito što se tiče starešina, organa i posebno komandi (od puka naviše) i njihove uloge i osposobljenosti da odlučuju i komanduju u novim uslovima, jer je ovo prethodno u stvari samo bazični nivo PNHBO.

Naime, što se tiče mera »preživljenja«, one su sastavni deo aktivnosti pojedinca i osnovnih jedinica u savremenom ratu i treba da dejstvuju, tako reći, »automatski«, bez nekog naročitog uticaja komandi, pod pretpostavkom da je borački sastav opremljen odgovarajućom opremom i priborima i obučen u njihovoj upotrebi i taktičkim postupcima. Međutim, to nije sve, jer će ratna dejstva uz upotrebu NHB-oružja na-

metnuti direktno komandama nove i vrlo složene zadatke u smislu protivnuklearnog, protivhemijskog i protivbiološkog obezbeđenja, i u planiranju i u realizaciji manevra snaga. Ovi se zadaci ne mogu rešavati samo određenom aktivnošću pojedinca, osnovnih jedinica, stručnih organa i jedinica ABHO, već sinhronizovanom aktivnošću svih snaga uključujući i komande, čija aktivnost ujedno predstavlja i najviši nivo PNHBO, sadržan u njihovim taktičko-operativnim odlukama.

Sušтина složenosti novonastalih problema za komandovanje ogledaće se u sukobu brzine i obima opasnosti, koju sa sobom donosi savremeno oružje i tehnika, i mogućnosti komandovanja da adekvatno reaguje i interveniše. Naime, dosadašnji misaoni i organizacijski proces i tempo intervencija komandovanja bili su usklađeni sa klasičnim obimom i brzinom pojave opasnosti i klasičnim tempom ratnih dejstava. Međutim, pojavom nuklearnog oružja i usavršavanjem hemijskog, kao i izvanrednim dostignućima u razvoju lansirne tehnike, postojeća ravnoteža je znatno poremećena u korist obima opasnosti i brzine kojom ona može doći.

Prema tome, današnji osnovni problem komandovanja sastoji se u uspostavljanju te poremećene ravnoteže, odnosno u prilagođavanju misaonog i organizacijskog procesa komandi, kao i njihovih protivakcija, brzinama kojima se opasnost, u uslovima NHB-rata, može približiti. To ujedno predstavlja i jedan od vrlo krupnih i značajnih ciljeva na putu izgradnje i modernizacije oružanih snaga. Savremeno naoružanje i tehnika zahtevaju i savremeno komandovanje.

Upotreba nuklearnog i hemijskog oružja, naročito ako bude masovnija, te njihovi izvanredno moćni efekti dejstva, vrlo brzo će menjati postojeće situacije i odnose snaga, pa čak i karakteristike baze (teritorije) na kojoj se izvode borbena dejstva. Zbog toga prethodne, početne procene situacije pri planiranju borbenog zadatka, naročito operacija većih razmera, neće imati dugotrajniju vrednost kao u dosadašnjem klasičnom ratu (naročito ako se zapostavi i plansko predviđanje mogućih situacija). Prema tome, komande će se vrlo često nalaziti u uslovima da izuzetno brzo sagledavaju novonastalu situaciju i brzo donose odgovarajuće odluke, a osnovni pečat ovakvoj napregnutoj aktivnosti komandi davaće dejstvo nuklearnog i hemijskog oružja (odnosno situacije nastale komponentama njihovog dejstva) i nužnost da se pravovremeno preduzmu mere PNHBO. Svaki promašaj u tom pogledu i sporo i ne-kvalifikovano donošenje odluka može, s obzirom na svojstva i karakteristike efekata dejstva ovog oružja, da izazove vrlo teške posledice a, što je najgore, minimalni su izgledi da bi se situacija poboljšala naknadnim postupcima i manevrima, jer će se u vremenu koje protekne efekti dejstva već ispoljiti. Mislim da se u osposobljavanju za ovakve situacije i sadrže novi zahtevi koji se postavljaju pred savremeno komandovanje, da velika odgovornost komandi u njihovoj pripremljenosti da izvrše svoju taktičko-operativnu ulogu leži i u organizaciji i sprovođenju mera PNHBO. Sem toga, nužno je uočiti da je PNHBO sastavni deo svih operativno-taktičkih razmišljanja, planiranja i odluka komandi, da je organski utkano u izvršenje zadatka, te da — i pored postojanja odgovarajućih MTS i ABH-opreme kod pojedinaca i jedinica, kao i posebnih specijalističkih snaga ABHO u okviru jedinica sposobnih za izvršenje najstručnijih zadataka iz svog domena — jedinica može biti

dovedena u opasnost, odnosno može biti umanjena njena borbena sposobnost za kraće ili duže vreme ukoliko komanda u određenoj situaciji nije pravilno i na vreme reagovala.

Polazeći od izloženih problema i zahteva koji se postavljaju pred komande u savremenom ratu, pretpostavki i predviđanja karaktera eventualnog rata, kao i dosadašnjih praktičnih iskustava, dobija se utisak da smo ipak u sadašnjem periodu više preokupirani primarnim — neposrednim učincima nuklearnih i hemijskih udara, a manje njihovim naknadnim dejstvima, iako mislim da će ova druga pričinjavati veće teškoće komandovanju pri ispunjavanju svoje taktičko-operativne uloge u odnosu na PNHBO. Ovim se ne misle potceniti posledice primarnih učinaka nuklearnog i hemijskog oružja, koje bi, bez sumnje, bile teške, ali se tu u odnosu na zahvaćene snage ne može mnogo učiniti da bi se posledice umanjile (to je moguće pre toga), pa se nekako i sam problem i njegovo rešavanje pojavljuje u jednostavnijem vidu. Naime, ono što je uništeno toga nema i treba ga, ako postoje mogućnosti, zameniti novim, a povređene treba izdvojiti i zbrinuti — tu za komandovanje nema velikog izbora rešenja. Međutim, mnogo složeniji problem za rešavanje su naknadna dejstva, koja zahvataju relativno velika prostranstva, čiji efekti mogu biti vrlo opasni, a opasnost se vrlo brzo širi. Suština složenosti ovog problema leži u samoj mogućnosti da se može mnogo učiniti na umanjenju, odnosno izbegavanju opasnosti, zavisno od osposobljenosti komande da brzo donosi kvalifikovane odluke, a da u suprotnom posledice mogu biti veoma teške.

Da bih jasnije istakao ulogu komandi u sistemu PNHBO, poslužiću se jednom pretpostavkom.

Jedna združena jedinica, prema primljenim informacijama o radiološko-hemijskoj situaciji, biće kroz određeno kraće vreme zahvaćena radioaktivnim padavinama srednjeg intenziteta u jutarnjim časovima. Jedinica je u dubini, van dodira s neprijateljem. Na tom položaju je već jedan dan i jednu noć, za koje je vreme fortifikacijski uređivala položaj i obezbedila stepen zaštite koji je bilo moguće ostvariti. Avijacija protivnika ima nadmoć u vazduhu i vrlo je aktivna. Vreme pristizanja padavina je takvo, da ih jedinica ne može izbeći.

U odnosu na ovakvu situaciju jasno je da treba brzo doneti odluku, jer se jedinica nalazi pred neposrednom opasnošću ozračivanja. Ali, prethodno treba sagledati veći broj činilaca, koji utiču na pravilnost odluke i međusobno ih konfrontirati. Kao prvi i opšti preduslov za uspeh u ovom radu pojavljuje se dobro poznavanje fenomena radioaktivnog zračenja — a u odnosu na ovde datu pretpostavku — i poznavanje uslova pod kojim se jedinica nalazi u odnosu na faktor zaštite (fortifikacijsko uređenje, sastav snaga — mehanizovane i oklopne jedinice), kako utiče vreme na ozračenje jedinice, šta će biti ako se jedinica na ovim položajima zadrži do noći, a šta ako se odmah pokrene i liši zaštite koju joj pruža poljska fortifikacija, kakva opasnost pretila od avijacije ako se pokrene odmah — po danu (može se postaviti i pitanje da nije neprijatelju i bio cilj da se jedinica odmah pokrene da bi po njoj izvršio nuklearni udar), ako se pomera — u kom pravcu to učiniti u odnosu na postojeći zadatak i kako bi to uticalo na zamišljeni manevar u celini, kakav se rizik može prihvatiti, kako organizovati dekontami-

naciju i kako na to utiče predstojeći zadatak jedinice, itd. (ovakvih i sličnih pitanja može biti mnogo, različitog karaktera, značaja i obima — zavisno od svake konkretne situacije).

Mislim, da se i iz ovog primera može uočiti odgovornost komandi u sistemu PNHBO, a isto tako i razlika između ranije pomenutog bazičnog nivoa PNHBO i ovog višeg koji je sadržan u samoj odluci komandi. To ujedno znači (kako je već naglašeno) da je, i pored postojanja organizovanih i tehnički opremljenih snaga PNHBO u jedinicama, uloga komandi, posebno najužeg dela, vrlo značajna (može se reći — nezamenljiva) i ima direktan uticaj i na bezbednost i na sposobnost jedinica da izvrše borbeni zadatak. Ovakve situacije biće u eventualnom ratu veoma česte, tako reći normalne, pogotovo ako se ima u vidu da jedinice mogu biti ugrožene NHB — opasnošću, bez obzira da li su u direktnom kontaktu s neprijateljem ili ne, da li su zahvaćene direktnim udarom ili ne, da li su na odmoru ili neposredno angažovane u borbi, itd.

Suviše veliko oslanjanje na stručne organe štaba ili automatsko usvajanje njihovih predloga očigledno nije rešenje. Naprotiv, bilo bi to vrlo štetno i opasno, jer odluke komandovanja predstavljaju sintezu celokupne situacije. Pored toga, treba imati u vidu da će biti češći slučajevi kad neće biti vremena da se saslušaju predlozi organa komande. Konačno, ni u proteklim ratovima komandovanje nije automatski usvajalo predloge, iako su situacije bile jednostavnije.

No, pri razrešavanju ovako složenih situacija, s kojima će se sresti komandovanje u eventualnom ratu, treba imati u vidu još i to da kao što neće biti »čistih« klasičnih situacija zbog, u najmanju ruku, prisutnosti NHB-oružja, pa prema tome ni »klasičnih« odluka, isto tako neće biti ni »čistih« NHB-situacija i odluka, zbog prisutnosti i dejstava klasičnog oružja i tehnike. Znači, razrešavanje situacija stvorenih dejstvom NHB-oružja izводиće se pod dejstvom i udarima klasičnog oružja i borbene tehnike, što će još više komplikovati donošenje odluke u već i onako složenoj situaciji, izazvanoj dejstvom savremenog oružja.

Dobija se utisak da ni jedan vid borbenog obezbeđenja i njegova efikasnost u prošlosti nisu toliko zavisili od operativno-taktičkih odluka komandovanja, kao što je to slučaj sa PNHBO i sposobnosti komandi da izuzetno brzo i pravilno reaguju. Osposobljenost komandi u ovom smislu direktno utiče na efikasno funkcionisanje celokupnog sistema PNHBO. Otuda proizlazi i veoma značajna uloga komandi i njihova velika odgovornost u mirnodopskoj pripremi jedinica i njih samih.

Spomenuto je da se misaoni i organizacijski proces komandovanja mora prilagođavati sve većem obimu i sve većim brzinama kojima će se opasnost približavati (uspostavljanje »ravnoteže« između brzine reagovanja i brzine kojom opasnost može doći), jer bi u protivnom protivmere kasnile, a u odnosu na karakter opasnosti to bi često značilo kao da ništa nije ni preduzeto. Kako obezbediti uspostavljanje te ravnoteže?

Po mom mišljenju, osnovni prvi preduslov za ovo jeste ubrzanje organizacijskog procesa u komandama kao i pravovremeno i pravilno odlučivanje. Za ovo je nužno dobro poznavati suštinu i efekte dejstva NHB-oružja, karakteristike savremene tehnike uopšte, proces nastajanja i opadanja kontaminacionih efekata, faktor zaštite, a takođe postići i optimalnu uigranost organa komandi u tehnici štabnog rada.

Kroz obezbeđenje ovoga treba doći do brzih predstava o stanju snaga, kao i teritorije na kojoj se izvode borbena dejstva, jer samo ovakva osposobljenost komandi može dovesti do brzog reagovanja i efikasnih protivakcija. Duga objašnjavanja stručnih organa štaba predstavljaju čist gubitak vremena. Od komandovanja se nužno zahteva sposobnost da na osnovu zbira fakata radiološke i hemijske situacije brzo dobije realnu sliku o stanju, odnosno operativno-taktičkoj situaciji.

Radi objašnjenja ove misli poslužiću se još jednim proizvoljnim primerom. Pretpostavimo da je jedna šira prostorija ravničastog zemljišta zahvaćena radioaktivnim padavinama različitog intenziteta od 10 do 3.000 rendgena. Operativno-taktička situacija je takva da je neophodno što pre, baš preko te prostorije, usmeriti snage za izvršenje protivnapada.

Problem nije jednostavan jer treba brzo intervenisati, ali prethodno treba konfrontirati niz činjenica, kako jedinice ne bi bile doveđene u opasnost, a možda i onesposobljene pre kontakta s neprijateljem.

Naime, pod dejstvom nuklearnog oružja, odnosno rasprostiranjem radioaktivnih padavina na prostoriji, zemljište je izmenilo svoj prethodni reljef u smislu prohodnosti. Ako bismo uzeli grubu pretpostavku (samo radi upoređenja sa klasičnim načinom procene zemljišta) da 1 rendgen predstavlja u visinskoj razlici 1 m (odnosno, da savlađivanje zemljišta ozračenog za 1 rendgen iziskuje isti napor kao i za savlađivanje visinske razlike od jednog metra), onda ćemo doći brzo do toga da je to sada, u smislu savladljivosti, ne ravničasto već »brdsko« zemljište, s tim što su opasnosti za njegovo savlađivanje daleko veće, a posledice teže. Iako po prirodi ravničasto, ono je pod dejstvom nuklearnog oružja veštački postalo »brdsko« u smislu prohodnosti i savlađivanja. A to na upotrebu pojedinih snaga obrnuto utiče od onog u klasičnom ratu: na »ravnicu« pešadija, a na »brdsko« zemljište oklopne i mehanizovane snage (zbog faktora zaštite). No, za ubrzanje misaonog procesa u komandi i za brzo dolaženje do ovakvih predstava neophodno je apsolutno vladati karakteristikama dejstva nuklearnog oružja i radioaktivnih padavina; znači, nužna su nova znanja i u »čitanju« situacije.

Prema tome, sigurno je da dejstva uz upotrebu nuklearnog i hemijskog oružja zahtevaju od komandovanja poznavanje mnogih novih elemenata koji dejstvuju u savremenom ratu i predstavljaju stvarnost, te utiču na izvođenje ratnih dejstava i njihov ishod.

Radiološke i hemijske situacije su, bez sumnje, novi element u ratnim dejstvima, s kojim se u dosadašnjim klasičnim ratovima nismo sretali. Po svojoj sadržini, obimu i uticaju na izvođenje borbenih dejstava ovaj element je takav da ne dozvoljava bilo kakvo sužavanje ili ograničavanje na neke posebne snage ili neke posebne stručne organe, već, naprotiv, da ispoljava svoj uticaj na zadatke svih snaga i svih organa, a kad se radi o komandama u celini, onda predstavlja sastavni deo njihovih operativno-taktičkih razmišljanja i odluka. Naime, radiološka i hemijska situacija u određenom momentu može, za izvršenje borbenog zadatka, stvoriti potpuno nove uslove od prethodnih, a spektar uticaja i dejstva takve situacije je toliko širok da se reflektuje na celokupno stanje (bilo kroz atmosferu, zemljište, vodu ili hranu), a

preko toga i na sve aktivnosti koje je neophodno sprovesti da bi se obezbedilo izvršenje zadatka neke jedinice. U tome i jeste složenost rada komandi — da mogu u kratkim vremenskim razmacima brzo sagledati novu situaciju i doneti odgovarajuću odluku koja će ipak, i pod takvim uslovima, omogućiti izvršenje zadatka. Svako očekivanje da će ove probleme razrešavati samo specijalne — stručne snage i organi bilo bi pogrešno, a ako je ovo tačno, onda i PNHBO i njegovo usavršavanje i sprovođenje zahteva angažovanje i osposobljavanje svih prema svojoj ulozi, jer je to jedina garancija efikasnog funkcionisanja sistema PNHBO.

Izgleda da je veština u iznalaženju i sprovođenju manevra snaga postala daleko složeniji proces nego ranije, koji traži kompletnija i nova znanja baš zbog novih fenomena dejstva savremenog oružja koji mogu, u kratkom vremenu i na široj prostoriji (stvarajući opasne, čak i nevidljive prepreke) da prekinu zamišljeni manevar u njegovom toku. Očigledno je da u ovakvim uslovima izvođenja borbenih dejstava slobodu manevra nije moguće obezbediti samo udarom snaga i vatre (ne pomaže ni najsavremenije oružje), ni samo hrabrošću ni upornošću, već iznalaženjem takvih rešenja na osnovu kojih će se izbeći odnosno ublažiti postojeća opasnost i tako omogućiti dalji pokret i udar snaga, a to pretpostavlja potpuno poznavanje svih fenomena dejstva savremenog oružja.

Moglo bi se reći da se danas veština komandovanja mora daleko više bazirati na egzaktnosti nego što je to bio slučaj u proteklim ratovima. Šupljine u tom pogledu mogu imati dalekosežne posledice na raspoložive snage, a samim tim i na izvršenje zadatka. Bez dobrog poznavanja nuklearnih i hemijskih procesa, vezanih za ovu vrstu oružja i njihovo dejstvo i posledice, teško će biti razviti veštinu u brzom iznalaženju najcelishodnijih manevara.

Moral jedinica, njihov stepen opšte rešenosti da se bore i žilavosti, zavisiće mnogo, pored ostalog, i od toga koliko su osposobljene za dejstva u ovakvim uslovima iznenadne i masovne opasnosti, a posebno u onim situacijama u kojima bi, usled nepoznavanja fenomena savremenog rata od strane komandovanja i nekvalifikovanih i nepravovremenih odluka, dolazilo do »topljenja« čitavih jedinica.

Kad je bilo reći o neophodnosti da se ubrza štabni proces u proceni i donošenju odluka, odnosno da se uspostavi »ravnoteža« između savremenog komandovanja i obima i brzine pojave opasnosti, onda se sigurno nije mislilo da se to može postići samo preko ubrzavanja misaonog procesa na osnovu sigurnih znanja, iako to ostaje kao osnovni preduslov. Pojavljuje se kao neophodnost i takvo tehničko opremanje komandi raznim uređajima i mašinama, do elektronskih, koje će obezbediti brzo podastiranje potrebnih podataka komandovanju i omogućiti traženo ubrzanje misaonog procesa i odlučivanja. Ovo je logična posledica dostignuća u razvoju savremene tehnike i oružja, kada čovek sam, iako nezamenljiv, više po svojim fizičkim i psihičkim osobinama ne može da prati brzinu razvoja situacije na bojnom polju i tempo dejstva i da ujedno na vreme obradi sve elemente potrebne za donošenje odluke. Moglo bi se reći da je komandovanje u sadašnjoj etapi razvitka oružanih snaga po svojim mogućnostima da utiče na tok ratnih dejstava

u zaostatku u odnosu na mogućnosti savremenog oružja i tehnike. Ovo je naročito izraženo u pogledu protivnuklearnog, protivhemijskog i protivbiološkog obezbeđenja. Dok, s jedne strane, postoje specijalne stručne, tehnički izvanredno opremljene snage, koje mogu gotovo automatski da otkrivaju nailazeće i postojeće opasnosti i da o tome preko brzih i sigurnih sredstava dostave informacije komandovanju, dotle se, s druge strane, organizaciona struktura i tehnička opremljenost komandi nije mnogo izmenila u odnosu na II svetski rat. Prema tome, zaključak je nedvosmislen: komande bi mogle biti usko grlo za uspešno izvođenje savremenih dejstava, a rešenje ovoga, očigledno, nije u gomilanju ljudi, već u skladnom brojnom odnosu stručno osposobljenih lica i tehničke opremljenosti komandi.

Smatram da sve do sada rečeno pokazuje da je PNHBO jedan od najmasovnijih vidova borbenog obezbeđenja savremenog rata i da predstavlja vrlo složen mehanizam — sistem sa velikim brojem učesnika od kojih se zahteva besprekorno i tačno ispunjavanje dodeljene uloge. Otkazivanje ili slabo funkcionisanje bilo kojeg činioca, a naročito komandovanja, dovodi u pitanje efikasnost celokupnog sistema. Zakašnjavanje i neprecizno sprovođenje mera može dovesti do neopravljivih posledica. Ponavljanjem postupaka, zbog prethodne nepreciznosti, neće se moći u većini slučajeva ništa ispraviti. Prema tome, izgrađivanje i usavršavanje PNHBO ne može se postići samo tehničkim ili obrazovnim usavršavanjem stručnih organa i jedinica ABHO, jer je to samo jedan i to vrlo mali deo čitavog sistema. Cilj se može postići jedino uporednim naporima kroz osposobljavanje svih vidova, rodova i službi za izvršavanje zadataka u novim uslovima, u kojima PNHBO ima izuzetan značaj. Tehnička modernizacija oružanih snaga zahteva neumitno osavremenjavanje i modernizaciju vojnog obrazovanja.

Otuda i mirnodopske pripreme u smislu usavršavanja PNHBO imaju izuzetan značaj, kako zbog toga što nema ratnog iskustva u ovom vidu obezbeđenja, tako i zbog mogućih teških posledica u slučaju da ono slabo funkcioniše u ratu. Sastavni deo savremene obuke na svim nivoima školovanja, u redovnoj obuci jedinica, starešina i komandi, čini PNHBO; ako je obuka savremena, ovaj se vid obezbeđenja u njoj ne može izbeći. U tom cilju, kao i da bi se našla najpogodnija rešenja na daljem putu izgrađivanja i usavršavanja PNHBO, neophodno je smelo unošenje složenih i teških NHB-situacija u sva zanimanja, vežbe, KŠRI, bez bojazni kakav će to utisak imati, jer će to ipak biti samo približna slika stvarnih ratnih situacija u kojima bi se našli u eventualnom ratu. U ostvarenju tog cilja uloga starešina i komandi je od izvanrednog značaja i ujedno obaveza kako prema sebi, tako i prema svojim jedinicama u osposobljavanju za izvođenje ratnih dejstava u uslovima upotrebe NHB-oružja.

General-major
Miloš MANOJLOVIĆ